

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Secvnda Dvbitatio. Quo sensu accipienda sit illa propositio: Effectus
assimilatur formæ agentis, per quam agit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

rò per quam voluntas agit, non est vna tantum. sed sunt plures, secundum quod sunt plures rationes intellectæ; ergo res siue agens naturale tale facit, quale ipsum est: agens autem per voluntatem non agit tale, quale ipsum est, sed quale vult, & illud intelligit esse agens. Ex quo sequitur differentia posita in antecedente, quod natura sit ad vnum determinata, voluntas autem minimè. Minor autem principalis argumenti, quod videlicet filius nò possit nisi sic esse: creatura verò possit sic vel aliter esse, probatur; quia Deus est per se necessesse esse: creatura verò facta est ex nihilo; igitur quod potest sic vel aliter esse, longè est à natura diuina, & consequenter à filio, & pertinet ad rationem creaturæ. Tertiò probatur conclusio ab opposita hæresi Arriana autoritate Hilarij confutata.

Expositio Textus.

ADVERTE primò cōclusiones non esse minus amplas quæsito, licet solum exprimāt filij generationem; id enim, non vt latè proposita limitetur materia factum est, sed vt in vno actu notionali, eoque priori secundum modum nostrum intelligendi, ac nobis notiori præsentis doctrinæ veritas patefceret euidentius: vt hic etiam obseruat Cai.

Secundò scito secundam conclusionem esse Catholicæ fidei confessionem aduersus Arrianam impietatem. Cuius conclusionis veritatem confirmant recentiores SS. Patrum dictis & Conciliorum definitionibus. Legendi sunt Ban. Zuzmel. Molin. & Vasq. 4. c. & Suar. lib. 6. de Trinit. c. 3.

Tertiò obserua sensum maioris in argumento pro 2. concl. cum Cai.

Quartò vide apud eundem explicationem illius differentie inter agens naturale & agens voluntarium, siue inter rem naturalem & voluntatem: quod rei naturalis est vnica forma, voluntatis autem plures.

Respons. ad 4. explicat S. D. infra qu. 82. ar. 4. ad 3.

PRIMA DVBITATIO.

Quomodo sumatur voluntas, in prima & secunda conclusione?

QVAERIT hic Cai. an voluntatis nomen in duobus articuli conclusionibus accipiaturni uocè, an æquiuocè? Nam si sumatur vniuocè, sequitur patrem voluntate concomitante ad vtrumlibet velle generationem filij. Probatur sequela; quoniam de tali voluntate sermo est in secunda conclusione: si verò sumatur æquiuocè, leuis ac friuola tota videtur hæc esse disputatio & differentia in secunda conclusione proposita inter filium & creaturam.

Cui dubitationi respondet sumi in vtraque conclusione voluntatem vniuocè, prout nomē voluntatis significat potentiam volitiuam, vel etiam actum volendi, non quomodocunque sed absolute & indistinctè: & iuxta sensum hūc affirmat prima conclusio actum volendi absolute siue indistinctè. i. non curando qualis sit, an naturalis vel liber, respicere vt obiectum generationem filij, & processionem Spiritus sancti. In secunda verò negatur velle habere rationem principij ad vtrumlibet respectu actuum notionalium, quodcunque siue qualecunque sit illud velle. *Sed hanc solutionem impugnat Vasq.*

quoniam secundum eam vix possumus æquiuocationem & varietatem eiusdem nominis effugere. Ait autem facilius solui posse, si in vtraque conclusione voluntas accipiaturn pro actu, non pro potentia; sic enim prior conclusio vera est; quia omnis actus notionalis placet Deo, ac proinde eum dicitur velle: hoc aut modo (inquit) non est principium actus notionalis, sed illi comitatur. Et eodem modo vera est altera conclusio: quia tam actus spirationis, quam generationis, non est ab actu voluntatis vt à principio: quia pater non ideo generat aut spirat, quia velit generare vel spirare; ergo actus volendi non est principium, quāvis spiratio sit à voluntate vt potentia est. *Sed hæc non aduersantur solutioni Cai. nisi quatenus insinuant posse voluntatem sumi pro potentia. Nam quoad voluntatem sumptam pro actu (quod magis placet Cai.) consonant hæc illius explicationi. Verum accipiendo etiam voluntatem pro potentia, vera est solutio Caiet. Nam vt potentia voluntatis per actum suum respicit generationem filij, & processionem Spiritus S. concomitanter scilicet vt obiectum; & hoc affirmat prima conclusio. Et quamuis voluntas vt potentia per modum naturæ sit principium processionis Spiritus S. non tamen est principium per modum voluntatis, in quantum voluntas, id est, prout libera est se habens ad vtrumlibet: & hic est sensus primæ conclusionis. Potest igitur in vtraque conclusione sumi voluntas cum ordine ad actum absolute & indistinctè, quomodo dicimus accipiendam esse voluntatem, vt stat pro actu. Nam quamuis per illa adiectiua, concomitante & principiante, contrahi videatur ad hunc & illum modum, remanet tamen eadem ratio voluntatis & actus eius absolute sumpti: sicut si dicerem: intellectus circa principia habet actum intelligendi, & non actum discurrendi: vel actus intellectus circa principia est actus intellectionis & non discursus: vtroque enim sumitur intellectus absolute & actus eius absolute & consequenter vniuocè. Nam et si per illa adiuncta, videlicet intellectionis & discursus, limitari videatur ad talem modum affirmatum & ad tale negatum, est tamen idem actus absolute siue indistinctè, vel in communi sumptus, de quo vnum affirmatur & aliud negatur.*

SECUNDA DVBITATIO.

Quo sensu accipienda sit illa propositio: Effectus assimilatur formæ agentis, per quam agit.

PROPOSITAM dubitationem versat & definit subtiliter Caiet. dicens propositionem hanc esse veram, quo ad formam & modum per se illius, in quantum est agendi ratio. Quam explicat distinguendo modum per se agendi forme naturalis, à modo per se forme voluntariæ, id est, quæ est ratio agendi voluntati. Neque hic necesse est perspicuum Caiet. discursum exactè referre, aut latius explicare, sed lectori sufficiat Scriptura Caiet. à qua tamen recedit Syluester, qui duo dicit. Primum est, propositionem illam, effectus assimilatur formæ agentis, per quam agit, intelligendam esse quantum ad essentiam, & rationem formæ; non autem quantum ad modum essendi, nisi causa sit vniuoca; quoniam illud consequens, agens naturale agit quale est, voluntarium quale vult, non inferitur (inquit) ex hoc antecedente, effectus assimil-

Obi Vasq.

Diluitur obiectio.

Obiectio tacite sol.

Sent. Caiet.

Impugnatio Sylu.

similatur formæ agentis: sed ex hoc, agens naturale habet vnam formam tantum, voluntarium multas; quia naturale cum faciat simile, & nō nisi in illa forma qua est, cū aliā non habeat, necessariō facit tale quale est, non autem voluntarium, quod habet multas, & est per vnam tantum: quia potest voluntariē assimilare sibi in forma qua est generando voluntariē, & in forma qua intelligit. *Secundum* est, posse dictam propositionem intelligi etiam quoad modum essendi formæ, si tamen modum essendi formæ appellemus determinationem suæ repræsentationis, prout repræsentat effectum talem vel talem: sed iste modus inquit pertinet ad essentiam vel rationem formæ.

Confutatio

Sed hæc interpretatio rudis est: vt enim patet ex forma textus supraposita, illa propositio agens naturale tale facit, quale ipsum est; voluntarium autem, quale vult, ex duplici principio deducitur. Primum est illud: effectus assimilatur formæ agentis per quam agit: secundum illud, vnius rei non est nisi vna forma naturalis per quam res habet esse: forma verò per quam voluntas agit &c. quæ propositio sine priori nullam haberet vim inferendi dictam propositionem, quæ primò dependet ex ratione similitudinis effectus ad causam secundum formam, quæ est agendi ratio: secundariò verò ex vnitatis & pluralitatis eiusdem formæ. Vnde ablata ratione similitudinis nihil ex vnitatis & pluralitate concluderetur. Quod autem ait posse agens voluntarium producere voluntariē sibi simile secundum formam qua est, falsum est formaliter loquendo de forma, prout est agendi ratio, vt modo loquimur. Nam quamuis homo voluntariē applicet membra ad generandum, illa applicatio non est agendi ratio, sed tantum conditio: ratio verò agendi est forma naturalis quæ naturaliter causat. Denique non satis aptè saluat dictam propositionem, quo ad modum essendi formæ: tum quia eam limitat ad vnum tantum modum, cum tamen sit vera simpliciter de omni modo, vt eam sustinet Caietanus: tum etiam quia vt ipsemet aduertit, ea determinatio pertinet non ad modum essendi, sed ad rationem agendi formæ.

Vide etiam Ferrar. in 2. contragentes, cap. 16. ratione 5. & cap. 24. ratione 2. vbi alio modo explicat illam propositionem, agens agit sibi simile.

TERTIA DVBITATIO.

Quomodo prædicta vera sint de voluntario agente & de voluntate?

Ratio dubitandi.

SEQVITVR ex dictis tertia dubitatio, an scilicet supradicta de voluntario agente, & de voluntate intelligenda sint, quatenus producit etiam ad intra: an verò solum, prout producit ad extra? Nam si hoc secundo modo sumenda sint, vanus & ad rem minimè pertinens erit totus hic discursus, quo ostenditur differentia inter agens naturale & agens voluntarium, quoniam non agitur in hoc articulo de productionibus ad extra, sed ad intra. Si verò sint accipienda de productionibus etiam ad intra, sequitur nihil intus à voluntate produci, nisi actu reflexo. Probatur sequela; quia ex prædictis omne voluntariē productum, est productum vt volitum: nihil autem est in voluntate volitum, nisi reflexè.

A Cui dubitationi respondet Caiet. distinguens *Solutio* Ca. dupliciter esse aliquid in voluntate volitum: *ietani.* Vno modo, vt rem quandam siue vt obiectum volitum: & sic omne quod est in voluntate volitum, est reflexè volitum: Alio modo, vt ratio volendi, siue vt tendentia in obiectum volitum, & sic est directè volitum eadem volitione, qua volitum vt res, siue vt obiectum, & ita voluntarium est ipsum velle, & liber ipse amor.

Sed hanc solutionem reiiciunt Syluest. & Vasquez. Ait enim Sylu. D. Tho. hic loqui de voluntate, vt productiua tantum est ad extra, quauis prædicta locum habeant etiam in voluntate, prout producit ad intra. Nec tamē (inquit) hæc vane dicta sunt, cum non dicantur de agente voluntario ad extra ad concludendum sic esse in productione diuina, sed ad ostendendum sic non esse, immò si restringantur hæc ad productionem ad intra, vanè inducerentur; quia non haberent locum in omni agente voluntario; quia Deus ad intra non producit quale vult, & consequenter processus esset ex particularibus, & vltius, Spiritus sanctus esset de ijs, quæ possunt esse & non esse.

Vasquez autem ait rationem D. Tho. probare illud omne esse voluntariē, id est liberè productum, quod est à voluntate, hoc est ab actu voluntatis, vt principio siue productum sit intra Deum, siue extra: & ex hoc (inquit) concludit nihil intra Deum esse hoc modo productum; quia nullus actus notionalis hoc modo producit: de alijs verò operationibus liberis, quæ verè non producuntur, sed concipiuntur vt operationes, quales sunt voluntates liberæ Dei, non probat hæc ratio S. Th. liberæ esse, sed alia ratione probari potest: Hæc ille.

Sed quamquam verum sit D. Tho. hoc solum intendere, nimirum nullum actum notionalem esse voluntariē, hoc est liberè productum, propositiones tamen assumptæ, & differentiæ inter agens naturale & voluntarium, vniuersaliter intelligendæ sunt de qualibet voluntaria productione, tam ad intra quàm ad extra; si quidem liberæ productiones ad intra eadem ratione & ex eadem radice liberæ sunt, ex qua liberæ sunt productiones ad extra, quia scilicet forma, quæ ratio agendi est, est ratio agendi vt volita: immò, quia notionales actus sunt actiones ad intra, congruit assumptas propositiones de agente voluntario, prout distinguitur ab agente naturali, ad omne genus operationis extendi, vt scitè aduertit Cai. vnde etiam Sylu. & Vasq. admittunt eas esse veras de agente voluntario, siue de voluntate quo ad vtrumque genus operationis, scilicet ad intra & ad extra.

Nec verum est, quod ait Sylu. hæc non habere locum in primo agente voluntario, qui Deus est: Nam Deus etiam liberè vult creaturas; Quomodo verò sit liber actus diuinæ voluntatis ad creaturas, latè superius explicauimus qu. 19. a. 10. Nec sequitur processum esse ex particularibus, sed ex vna ratione voluntatis vniuersaliter sumpta; & quia Spiritus sanctus non est à voluntate secundum eam rationem, qua distinguitur ab agente naturali, ideo non sequitur illum esse de ijs, quæ possunt esse & non esse.

Vasq. autem incautè Cai. reprehendens, in eius sententiam incidit manifestè.

Vasq. incant.